

OPINIA SPOŁECZNA O WYKORZYSTANIU WÓD GEOTERMALNYCH NA PRZYKŁADZIE MIESZKAŃCÓW GMINY I ODWIEDZAJĄCYCH W UZDROWISKU UNIEJÓW

STRESZCZENIE

Przedmiotem artykułu jest stan jednego z aspektów świadomości społecznej – opinii społecznej odnośnie wykorzystania wód geotermalnych wśród mieszkańców i osób odwiedzających Uniejów. Zaprezentowano wyniki badań empirycznych nt. opinii i postaw wobec działań geotermalnych w Uniejowie przeprowadzonych wśród przedstawicieli tych grup społecznych. Dane zostały pozyskane od respondentów za pomocą wywiadów kwestionariuszowych przeprowadzonych w formie pisemnej i ustnej. Ważną kwestią poruszoną w artykule jest znaczenie poznania społecznej świadomości wykorzystania wód geotermalnych oraz czynników, sposobów i potrzeb jej kształtowania.

SŁOWA KLUCZOWE

Wykorzystanie wód geotermalnych, badania społeczne, świadomość społeczna, Uniejów Uzdrawisko Termalne

* * *

WPROWADZENIE

Jedną z najważniejszych determinant osiągnięcia sukcesu i powodzenia w wykorzystaniu wód geotermalnych w Uniejowie jest świadomość społeczna mieszkańców gminy – zarówno decydentów, jako pochodzących z wyboru przedstawicieli społeczności lokalnej, jak i wszystkich obywateli oraz osób odwiedzających. Uznano zatem za wskazane przeprowadzenie badań pozwalających poznać stan świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych w Uniejowie w przypadku różnych grup społeczeństwa. Badania takie zostały przeprowadzone przez autorkę w latach 2010–2013 dla potrzeb realizacji rozprawy doktorskiej pt. *Świadomość społeczna wykorzystana wód geotermalnych w województwie łódzkim*

i landzie Styria (Smętkiewicz 2013), obronionej w 2014 r. na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego. Niniejszy artykuł obejmuje jedynie fragment wspomnianych badań, który związany jest z opinią społeczną na temat rozwoju działalności geotermalnej w Uniejowie.

W artykule przedstawiono opinie i postawy mieszkańców gminy Uniejów związane z wykorzystaniem wód geotermalnych. Istotnym zagadnieniem jest kwestia świadomości społecznej wykorzystania tych wód – aspektów, znaczenia i sposobów jej kształtowania. Poznanie opinii społecznej w tym zakresie pozwoli podejmować konkretne działania edukacyjne i promocyjne zmierzające do poprawy stanu tej świadomości. Jest to istotnym czynnikiem dalszych sukcesów w rozwoju działań związanych z wykorzystaniem wód geotermalnych.

1. SPOŁECZNA ŚWIADOMOŚĆ WYKORZYSTANIA WÓD GEOTERMALNYCH I JEJ ELEMENTY SKŁADOWE

Rozpatrując pojęcie świadomości społecznej w kontekście wykorzystania wód geotermalnych należy przedstawić poszczególne elementy tego zagadnienia. Świadomość społeczna według definicji P. Sztompki (2002, s. 307)¹ jest rozumiana w dwu aspektach: jako wiedza (aspekt poznawczy) oraz jako opinia (aspekt emocjonalno-oceniający). Autorka przyjęła ponadto, że efektem danego stanu świadomości społecznej są podejmowane działania, czyli aspekt behawioralny (Smętkiewicz 2014). Stan świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych został przedstawiony w tabeli 1 za pomocą określonych kryteriów (mierników) w zależności od grup badanych osób.

Przejrzyste i kompleksowe przedstawienie wyników własnych badań empirycznych autorki nad świadomością społeczną wykorzystania wód geotermalnych w Uniejowie w różnych grupach osób dokonane zostało za pomocą typogramów zawierających ocenę kryteriów tej świadomości z zaznaczonym natężeniem zjawiska w skali od 1 (ocena najgorsza) do 6 (ocena najlepsza). Są to uogólnione wyniki badań empirycznych, określające stan świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych reprezentowanej przez mieszkańców i osoby odwiedzające Uniejów (rys. 1) oraz decydentów tejże gminy (rys. 2). Graficzna prezentacja tych wyników ma za zadanie przedstawienie ogólnej odpowiedzi na pytania, jaki jest stan i w czym przejawia się świadomość wykorzystania wód geotermalnych społeczności lokalnej i odwiedzającej Uniejów, a także wskazanie słabszych punktów tej świadomości oraz aspektów, w których powinna ona zostać wzmocniona i poprawiona.

Wyniki badań nad wiedzą – aspektem poznawczym społecznej świadomości wykorzystania wód geotermalnych w Uniejowie wśród grupy mieszkańców i osób odwiedzających wskazują na umiarkowanie dobry poziom tej wiedzy o właściwościach, walorach i zastosowaniu zasobów geotermalnych. Poziom ten jest zbliżony w obu badanych grupach.

¹ Definicja świadomości społecznej – zbiór szeroko rozpowszechnionych i przyjętych w danej społeczności poglądów, przekonań, wyobrażeń, opinii, wiedzy i wartości, które stają się schematami myślenia wspólnymi dla jej członków (Sztompka 2002).

Tabela 1

Kryteria (mierniki) świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych pogrupowane według aspektów tej świadomości, w podziale dla osób decyzyjnych oraz mieszkańców i odwiedzających (Smętkiewicz 2014, s. 60)

Table 1

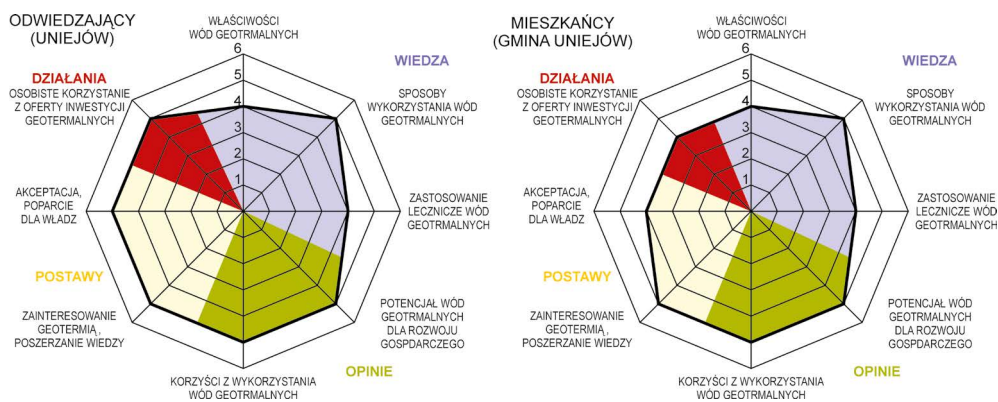
Criteria (measures) of public awareness of the geothermal water's use grouped according to various aspects of awareness divided for decision-makers as well as residents and visitors (Smętkiewicz 2014, p. 60)

Aspekty świadomości społecznej	Grupy osób	
	Osoby decyzyjne	Mieszkańcy, osoby odwiedzające
Wiedza (aspekt poznawczy)	<ul style="list-style-type: none"> – wiedza o zasobach i właściwościach fizykochemicznych oraz o zastosowaniach leczniczych wód geotermalnych – wiedza o możliwościach i sposobach wykorzystania wód geotermalnych do celów gospodarczych 	
Opinie (aspekt emocjonalno-oceniający)	<ul style="list-style-type: none"> – opinia na temat znaczenia i potrzeby wykorzystania wód geotermalnych dla rozwoju gospodarczego miejscowości – opinia o wpływie wykorzystania wód geotermalnych na miejscowość, a także dostrzeganie przemian przyrodniczych, społecznych i gospodarczych wynikających z geotermii oraz korzyści i zagrożeń wynikających z posiadania statusu uzdrowiska 	
Działania, gotowość do działań (aspekt behawioralny)	<ul style="list-style-type: none"> – zrealizowane i planowane inwestycje geotermalne oraz realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju oparta na wykorzystaniu energii geotermalnej – korzystanie z doświadczeń innych miejscowości i obiektów geotermalnych oraz współpraca z instytucjami naukowymi – komunikacja ze społeczeństwem poprzez działania promocyjne, edukacyjne i informacyjne, które odzwierciedlają znaczenie, jakie przypisują decydenci zagadnieniu wykorzystania wód geotermalnych i kontaktom ze społeczeństwem 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazywanie zainteresowania działalnością geotermalną – w miejscowości, chęć poszerzania wiedzy na ten temat i podejmowanie działań w tym kierunku – wykazywanie poparcia i akceptacji dla decydentów w związku z ich działalnością geotermalną (identyfikowanie się mieszkańców z obranymi przez władze kierunkami działań) – osobiste korzystanie z oferty inwestycji geotermalnych i polecenie jej innym osobom, jako wskaźnik satysfakcji z usług związanych z geotermią oraz czynnik wpływający na poziom akceptacji społecznej dla geotermii

Źródło: opracowanie własne (Smętkiewicz 2014, s. 60).

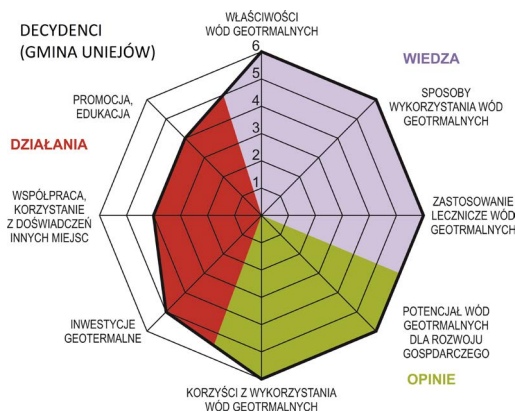
Stwierdzone braki w wiedzy można uzupełnić podejmując działania edukacyjne i informacyjne.

Wśród przedstawicieli społeczności lokalnej i osób odwiedzających stwierdzono bardzo dobry stan świadomości, przejawiający się w pozytywnych opiniach dotyczących znaczenia geotermii w rozwoju społeczno-gospodarczym miasta oraz dotyczących korzyści wynikających z zastosowania wód geotermalnych. Wykazywanie postawy poparcia i akceptacji dla decydentów w związku z ich działalnością geotermalną świadczy o wysokim stopniu identyfikowania się z obranymi przez władze kierunkami działań. Pozytywne opinie społeczne

Rys. 1. Profil świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych dla grupy społeczności lokalnej gminy Uniejów oraz grupy osób odwiedzających Uniejów. Poszczególne parametry przedstawiono w skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 6 najwyższą. (Smętkiewicz 2014, s. 61)

Fig. 1. Profile of public awareness of geothermal water's use for a group of the local Uniejów municipality and its visitors (Smętkiewicz 2014, p. 61)

Ryc. 2. Profil świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych dla grupy decydentów gminy Uniejów. Poszczególne parametry przedstawiono w skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 6 najwyższą (Smętkiewicz 2014, s. 78)

Fig. 2. Profile of public awareness of geothermal water's use for a group of decision makers in the Uniejów municipality and its visitors (Smętkiewicz 2014, p. 78)

na temat korzyści z zastosowania wód geotermalnych w dużej mierze przekładają się bezpośrednio na osobiste korzystanie z oferty inwestycji geotermalnych w Uniejowie, choć nie zawsze jest to wyraźnie widoczne, szczególnie w przypadku mieszkańców gminy.

2. CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE SPOŁECZNĄ ŚWIADOMOŚĆ WYKORZYSTANIA WÓD GEOTERMALNYCH

Istotne w wyjaśnianiu stanu społecznej świadomości wykorzystania wód geotermalnych jest poznanie czynników na nią wpływających. Znajomość tych determinant może przyczynić się również do znalezienia odpowiednich form i treści działań zmierzających do poprawy ich stanu. Ma to bowiem duże znaczenie, gdyż właśnie od stanu tej świadomości, szczególnie wśród decydentów, w znacznej mierze zależą stopień i sposoby wykorzystania tego surowca, czyli wód geotermalnych.

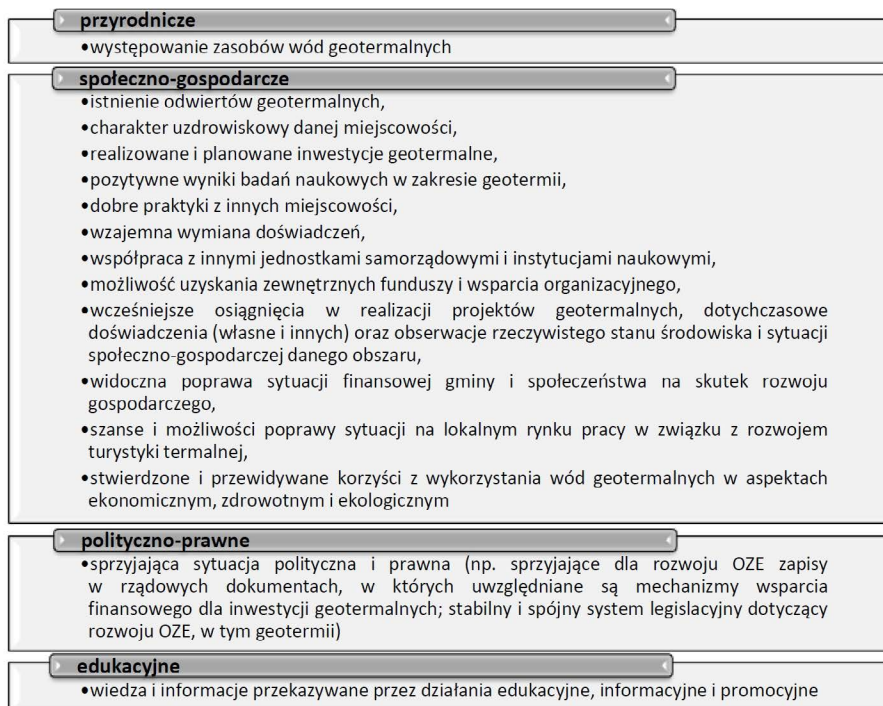
W przypadku Uniejowa do rozwoju geotermii przyczyniło się w decydujący sposób pozytywne podejście władz gminy do możliwości wykorzystania wód geotermalnych, wiedza na ten temat oraz postrzeganie wymienionego surowca jako potencjału dla zdynamizowania przemian społeczno-gospodarczych w miejscowości. Nie mniejsze znaczenie w powodzeniu inwestycji geotermalnych w Uniejowie miały pozytywne przykłady innych miejscowości w kraju i za granicą, działania edukacyjne i promocyjne, wymiana doświadczeń podczas wizyt studyjnych, współpraca z instytucjami naukowymi oraz wykorzystanie szansy zdobycia zewnętrznych środków finansowych. Uniejów jest przykładem na to, że warunkiem koniecznym do rozpoczęcia inwestycji geotermalnych jest odpowiedni stan świadomości społecznej. Oczywiście, pierwotnym czynnikiem niezbędnym dla rozwoju geotermii jest występowanie zasobów geotermalnych i sprzyjających warunków decydujących o opłacalności geotermii, jednak samo to nie przesądza jeszcze o wykorzystaniu tych zasobów.

Zestawienie poszczególnych czynników kształtujących stan świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych według ich grup tematycznych przedstawiono na rysunku 3. Zestawienie to zostało opracowane na podstawie sytuacji dotyczącej Uniejowa, jednak może mieć zastosowanie uniwersalne do wszystkich miejscowości, w których wykorzystywane są wody geotermalne.

3. OPINIA MIESZKAŃCÓW GMINY I OSÓB ODWIEDZAJĄCYCH O WYKORZYSTANIU WÓD GEOTERMALNYCH W UNIEJOWIE ORAZ ICH POSTAWY WOBEC DZIAŁAŃ GEOTERMALNYCH

Zgodnie z przedstawionymi w tabeli 1 kryteriami określającymi stan świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych w tym rozdziale zostały przedstawione opinie mieszkańców gminy i osób ją odwiedzających w celach turystycznych na temat:

- znaczenia i potrzeb wykorzystania wód geotermalnych jako czynnika rozwoju gospodarczego miejscowości i regionu,
- wpływu wykorzystania wód geotermalnych na miejscowość, tj. przemian przyrodniczych, społecznych i gospodarczych,
- korzyści i zagrożeń wynikających z posiadania przez Uniejów statusu uzdrowiska.

Rys. 3. Czynniki kształtujące stan świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych (opracowanie własne)

Fig. 3. Factors shaping the state of public awarness of geothermal water's use (author's own study)

Przeanalizowano ponadto postawy respondentów wobec działań geotermalnych mówiące o stopniu ich poparcia i akceptacji dla decydentów w związku z działalnością geotermalną. Zbadano również postawę dotyczącą zainteresowania tematyką wykorzystania wód geotermalnych oraz zainteresowania wiedzą o geotermii przekazywaną za pomocą różnych działań promocyjnych i edukacyjnych.

Analizując opinie społeczności lokalnej i osób odwiedzających, dotyczące znaczenia wykorzystania wód geotermalnych w rozwoju gospodarczym Uniejowa i regionu można stwierdzić, że w zdecydowanej większości przypisują oni kluczową rolę geotermii w korzystnych przemianach społeczno-gospodarczych miasta. Opinie te były przeważnie bardzo pozytywne i wskazywały na to, że respondenci uznają duży potencjał wód geotermalnych w tego typu przemianach i w rozwoju funkcji uzdrowiskowych Uniejowa. Większość osób ankietowanych spośród mieszkańców gminy (77,5%) oraz osób odwiedzających (73,8%) zgodziła się ze stwierdzeniem, że dzięki wykorzystaniu wód geotermalnych do celów balneoterapeutycznych Uniejów staje się ważnym ośrodkiem lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce i że miasto powinno się rozwijać właśnie w kierunku turystyczno-rekreacyjnym związanym z geotermią – odpowiednio: 92,5% i 89,2%. Większość ankietowanych pozy-

tywnie oceniła wpływ ogrzewania geotermalnego na stan środowiska przyrodniczego – odpowiednio: 83,6 i 82,3%, a także z różnorodnymi sposobami zastosowania wody geotermalnej w Uniejowie – odpowiednio: 87,6 i 74,2%.

Opinię respondentów na temat wpływu wykorzystania wód geotermalnych na miejscowość zbadano poprzez określenie ich stanowiska wobec przemian społeczno-gospodarczych zachodzących w Uniejowie w związku z inwestycjami geotermalnymi.

Prawie wszyscy mieszkańcy gminy uczestniczący w badaniach uważają Uniejów za przykład miejscowości, która właśnie wykorzystaniu wód geotermalnych zawdzięcza swój dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy (97,4%) oraz zdecydowaną poprawę atrakcyjności turystycznej (98,7%). Według większości respondentów spośród mieszkańców gminy (98,7%) inwestycje geotermalne w Uniejowie były możliwe dzięki skutecznemu pozyskiwaniu funduszy unijnych oraz ich racjonalnemu i pożytecznemu wykorzystaniu. Większość mieszkańców (84,4%) twierdzi, że dzięki poprawie atrakcyjności turystycznej miasta wzrasta też poczucie zadowolenia z jego rozwoju, a co za tym idzie, aż 94,8% respondentów deklaruje polecenie innym osobom spędzenia czasu wolnego w Uniejowie w celach turystyczno-rekreacyjnych. Opiniami, które były bardziej zróżnicowane i nie zawsze jednoznacznie pozytywne, były stwierdzenia wskazujące na jeszcze nie wystarczającą dbałość o ochronę środowiska w Uniejowie i promowanie walorów przyrodniczych gminy, a także dbałość o zaspokojenie potrzeb mieszkańców przez władze.

W ramach prowadzenia badań zebrano również opinie osób decyzyjnych – przedstawicieli władz samorządowych i zarządców spółek związanych z geotermią na temat jej znaczenia dla rozwoju miejscowości. Opinie te zawsze były jednolite i pokrywały się ze sobą.

Wszystkie osoby zarządzające jednogłośnie podkreślały, że od samego początku, gdy tylko zaczęto mówić o możliwości eksploataowania wód geotermalnych, zauważały korzyści z możliwości zrównoważonego rozwoju miejscowości i regionu opartego na wykorzystaniu tego surowca.

Decydenci uznali, że geotermia jest wyjątkową szansą na rozwój gospodarczy Uniejowa związany z turystyką uzdrowiskową i rekreacją. Są przekonani, że wykorzystanie wody geotermalnej otworzyło w historii miasta zupełnie nowy rozdział związany z inwestycjami, usługami turystycznymi, przemianami funkcjonalnymi i fizjonomicznymi przestrzeni miejskiej oraz całej gminy. Na te opinie i stanowiska miały niewątpliwie wpływ kontakty z osobami zaangażowanymi w rozwój geotermii w landzie Styria, gdyż w czasie wizyt studyjnych i seminariów wymieniano doświadczenia i przedstawiano dobre praktyki z miejscowości styryjskich odznaczających się dłuższymi tradycjami wykorzystania wód geotermalnych. Uniejowscy decydenci widzą przede wszystkim korzyści wynikające z geotermii związane nie tylko z poprawą statusu ekonomicznego gminy, lecz także z pozytywnym wpływem na stan środowiska przyrodniczego i jakość życia mieszkańców. Opinia taka jest odzwierciedleniem dobrego stanu świadomości wykorzystania wód geotermalnych w badanej grupie osób decyzyjnych (rys. 2).

W ramach prowadzonych badań analizowano również zainteresowanie geotermią i chęć poszerzania wiedzy o wykorzystaniu wód geotermalnych. Wyniki badań wskazują, że za-

również mieszkańcy, jak i odwiedzający przejawiają zainteresowanie tą tematyką oraz duże zapotrzebowanie na wiedzę i informacje o geotermii. Wykorzystanie wód geotermalnych w Uniejowie jest zagadnieniem interesującym dla prawie wszystkich respondentów w grupie mieszkańców gminy (98,7%), zaś w grupie odwiedzających dla 86,4% ankietowanych. Podobnie też znaczna część respondentów w obu badanych grupach odpowiedziała pozytywnie na pytanie o chęć poszerzenia wiedzy na temat geotermii i ochrony środowiska. Najczęściej pojawiającymi się odpowiedziami na pytanie o formy upowszechniania tej wiedzy i przekazywania informacji były: foldery i broszury edukacyjne, strony internetowe, a także funkcjonowanie w Uniejowie punktu informacji turystycznej. Odwiedzający wyrażali chęć uczestnictwa w specjalnych wycieczkach z przewodnikiem i warsztatach terenowych. Podkreślano, że potrzebne byłyby różnorodne formy działań edukacyjnych na temat wykorzystania wód geotermalnych i innych OZE.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że mieszkańcy gminy i osoby odwiedzające w dość znacznym stopniu identyfikują się z działaniami podejmowanymi przez władze i popierają je, przy czym w grupie społeczności lokalnej zauważyć można nieco niższy stopień akceptacji (rys. 1). Sytuacja taka może mieć związek z wysokimi oczekiwaniami mieszkańców, aby oferta inwestycji geotermalnych była dla nich jeszcze bardziej przystępna finansowo. Dotyczy to przede wszystkim usług ciepłowniczych świadczonych przez zakład „Geotermia Uniejów” oraz usług rekreacyjnych dostępnych w kompleksie termalno-basenowym „Termy Uniejów” i innych obiektach turystycznych. Z badań wynikało, że mieszkańcy nadal zbyt mało doceniają preferencyjne warunki korzystania z „Term Uniejów”, jakie im przysługują, a także mają niską świadomość tego, że wszystkie działania podejmowane przez władze na rzecz rozwoju turystycznego przynoszą wiele różnorodnych korzyści przede wszystkim dla obywateli gminy.

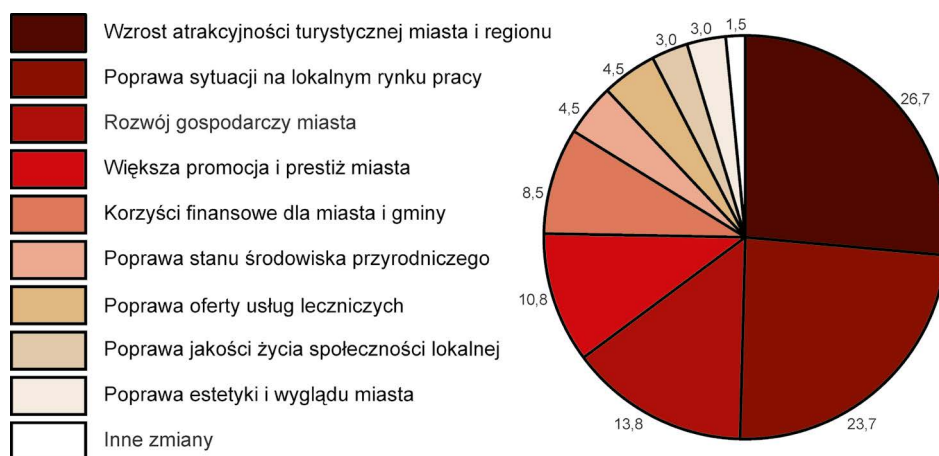
4. OPINIA MIESZKAŃCÓW GMINY I DECYDENTÓW NA TEMAT KORZYŚCI I ZAGROŻEŃ WYNIKAJĄCYCH Z POSIADANIA PRZEZ UNIEJÓW STATUSU UZDROWISKA

Uniejów, jako miejscowość, która niedawno (w 2012 r.) uzyskała status uzdrowiska, jest interesującym obszarem badawczym, w którym można na bieżąco rejestrować opinie społeczności lokalnej dotyczące właśnie przemian funkcjonalnych ich miejsca zamieszkania. W prezentowanych badaniach ujęto zatem kwestię stanowiska mieszkańców gminy Uniejów wobec korzyści i zagrożeń wynikających z posiadania przez Uniejów statusu uzdrowiska. Pytania zadawano nie tylko zwykłym przedstawicielom społeczności lokalnej, lecz także wybranym przez nich osobom zarządzającym.

W opinii decydentów samo nadanie statusu uzdrowiska dla Uniejowa ma bardzo duże znaczenie dla dalszego rozwoju miasta i to w ściśle określonym kierunku. Otwiera to drzwi do możliwości uzyskania dodatkowych wpływów do budżetu gminy w postaci opłat uzdrowiskowych oraz dofinansowania z Ministerstwa Finansów przysługującego gminom uzdro-

wiskowym. Władze Uniejowa inwestują te środki w utrzymanie i rozwój infrastruktury turystycznej i technicznej na terenie całej gminy, co bezpośrednio przekłada się na poprawę jakości życia społeczności lokalnej. W związku z rozwojem infrastruktury i oferty turystyczno-uzdrowiskowej gminy, jej mieszkańcy mają coraz więcej możliwości zatrudnienia w sektorze usługowym i podwyższania jakości usług. Gmina staje się także coraz bardziej atrakcyjna dla inwestorów i przedsiębiorców zewnętrznych.

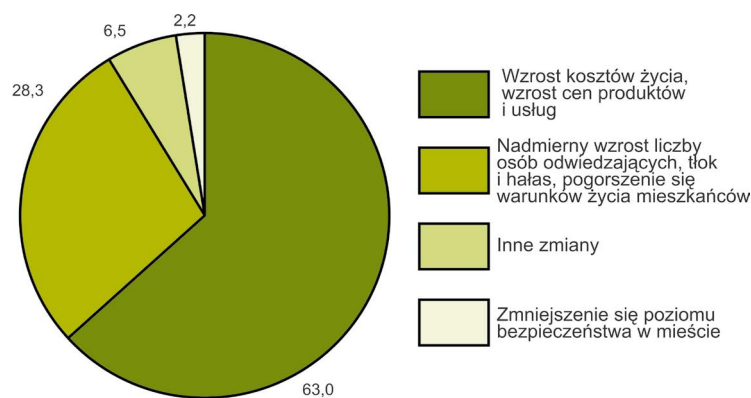
Badane osoby w większości są świadome wielu różnorodnych korzyści wynikających z działalności geotermalnej i nowych funkcji uzdrowiskowych miasta (rys. 4). Mieszkańcy gminy, a szczególnie samego Uniejowa, dostrzegają jednak pewne słabe strony i możliwe zagrożenia będące następstwem rozwoju turystycznego miejscowości oraz napływu dużych ilości osób odwiedzających z zewnątrz. Obawy te dotyczą jednakże potencjalnych problemów w każdej typowej miejscowości o rozwiniętej funkcji turystycznej, takich jak np. wzrostu cen, pogorszenia komfortu i jakości życia oraz zmniejszenia bezpieczeństwa (rys. 5). Przemiany w życiu społeczności lokalnej wynikające z nowych funkcji uzdrowiskowych miasta były postrzegane przez około 75% badanych mieszkańców jako pozytywne, zaś przez około 25% jako negatywne.

Rys. 4. Opinie mieszkańców miasta i gminy Uniejów na temat pozytywnych zmian wynikających z posiadania statusu uzdrowiska (Smętkiewicz 2014, s. 71)

Fig. 4. Opinions of the residents of the city and municipality of Uniejów on the positive changes resulting from possessing a health resort status (Smętkiewicz 2014, p. 71)

Czynniki takie jak poprawa infrastruktury technicznej, wzrost możliwości zatrudnienia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej w gminie, lepszy dostęp do usług i atrakcji turystycznych oraz poprawa jakości świadczonych usług wpływają zdaniem mieszkańców na poprawę jakości i komfortu ich życia. W uznaniu przedstawicieli społeczności lokalnej pozytywnymi konsekwencjami przekształceń funkcjonalnych Uniejowa jest również wzrost motywacji mieszkańców do większej dbałości o zdrowie poprzez prowadzenie profilaktyki zdrowotnej i aktywną rekreację, jak również większa chęć do dbania o wygląd, estetykę

Rys. 5. Opinie mieszkańców miasta i gminy Uniejów na temat negatywnych zmian wynikających z posiadania statusu uzdrowiska (Smeńkiewicz 2014, s. 72)

Fig. 5. Opinions of the residents of city and municipality of Uniejów on the negative changes resulting from possessing a health resort status (Smeńkiewicz 2014, p. 72)

i środowisko przyrodnicze swojego miejsca zamieszkania, a także przejawianie aktywności w działaniach społecznych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w opinii mieszkańców stosunkowo większe znaczenie przypisywane jest korzyściom gospodarczym niż tym, które związane są ze środowiskiem przyrodniczym, zrównoważonym rozwojem bądź poprawą komfortu życia. Mieszkańcy gminy Uniejów rzadko podkreślają pozaekonomiczne korzyści ogrzewania geotermalnego, takie jak: dostępność niezależnie od pogody i pory roku, większy komfort użytkowania, ograniczenie emisji zanieczyszczeń, większe bezpieczeństwo energetyczne związane z wykorzystaniem lokalnego źródła energii niezależnego od zewnętrznych rynków konwencjonalnych źródeł energii. Dla przeciętnego mieszkańca Uniejowa priorytetowe są profity finansowe niż wyżej wymienione. Władze mogłyby, a nawet powinny, przyczynić się do zmiany tego typu opinii społecznej poprzez prowadzenie różnych działań edukacyjnych, aby zmieniać typ mentalności z „krótkofalowej” na myślenie długofalowe, perspektywiczne, które bierze pod uwagę sytuację przyszłych pokoleń. Takie myślenie powinno uwzględniać też wiele innych, ważnych korzyści z geotermii, nie tylko tych finansowych, lecz również związanych ze zdrowiem i poprawą stanu przyrody.

Spółeczność lokalna obawia się negatywnych skutków typowych w przypadku dynamicznego rozwoju miejscowości o charakterze turystycznym, takich jak np.: możliwy wzrost kosztów produktów i usług (przez co samo utrzymanie w mieście będzie coraz droższe), wzrost poziomu hałasu i brudu w mieście wskutek napływu dużych ilości turystów, a także zmniejszenie się poziomu bezpieczeństwa (rys. 5).

5. ZNACZENIE I SPOSOBY KSZTAŁTOWANIA ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ WYKORZYSTANIA WÓD GEOTERMALNYCH NA PRZYKŁADZIE UNIEJOWA

Kształtowanie świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych odgrywa duże znaczenie w poprawie wiedzy na ten temat oraz w zwiększaniu akceptacji inwestycji geotermalnych. Jest to proces długotrwały – wymaga kompleksowych działań w wielu obszarach i zastosowania różnorodnych form. Ważne są zatem powszechne, skuteczne oraz prowadzone w przystępny sposób działania promocyjne i edukacyjne, których odbiorcami będą przedstawiciele różnych grup społecznych. Działania zmierzające do budowania pozytywnej percepcji, akceptacji i zrozumienia kwestii geotermii są warunkiem niezbędnym i kluczowym do wzrostu poziomu świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych. Realizacja tych działań powinna poprzedzać lub przebiegać równolegle do inwestycji geotermalnych, aby umożliwić społeczeństwu współdziałanie w podejmowanych decyzjach, a przede wszystkim zdobyć przychylną i akceptującą wobec planowanych przedsięwzięć geotermalnych, wzbudzić zainteresowanie geotermią i pokazywać korzyści, jakie przyniosą te inwestycje. Jeśli decydenci cieszą się poparciem społecznym, jest im niewątpliwie łatwiej realizować jakiegokolwiek inwestycje. Partycypacja społeczna jest bowiem istotnym czynnikiem harmonijnego współdziałania władz i społeczności lokalnej.

Przedstawione wyniki badań własnych autorki pozwalają utwierdzić się w przekonaniu, że istnieje konieczność podejmowania działań edukacyjnych i promocyjnych dotyczących geotermii, w celu poprawy aktualnego stanu wiedzy i akceptacji społecznej dotyczącej wykorzystania wód geotermalnych. Adresatami tego typu działań powinni być: przedstawiciele szkolnictwa (uczniowie i nauczyciele na wszystkich szczeblach edukacji, studenci i wykładowcy uczelni wyższych), politycy (także na szczeblu ogólnokrajowym), decydenci (także przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych), eksperci w zakresie prawa i gospodarki energetycznej, lokalni i regionalni przedsiębiorcy, inwestorzy branży OZE, w tym geotermalnej, pracownicy środków społecznego przekazu, dziennikarze, społeczności lokalne i turyści (Study on public perception of geothermal energy, 2013).

Działania edukacyjne i promocyjne w zakresie wykorzystania wód geotermalnych, skierowane do wyżej wymienionych grup społecznych, mogą być realizowane w różnych formach. Przykładowo, może to być:

- prowadzenie projektów edukacyjnych, prelekcji szkolnych o tematyce geotermii oraz warsztatów terenowych czy wycieczek,
- prowadzenie kampanii medialnych (telewizyjnych, radiowych, prasowych, internetowych) o charakterze popularnonaukowym, promujących wykorzystanie wód geotermalnych,
- wydawanie materiałów edukacyjnych i promocyjnych (broszury, foldery, tablice edukacyjne, portale internetowe) na temat geotermii, publikowanie artykułów o charakterze popularnonaukowym i naukowym,
- współpraca partnerska samorządów, środowiska naukowego, przedsiębiorców, społeczności lokalnej, a także nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów z innymi

miejscowościami i obiektami geotermalnymi w kraju i zagranicą w celu wymiany doświadczeń,

- uczestniczenie w seminariach, spotkaniach eksperckich, konferencjach, szkoleniach, targach branżowych, wizytach studyjnych w miejscowościach związanych z geotermią i instalacjach geotermalnych w celu poznawania dobrych praktyk i wymiany doświadczeń,
- członkostwo w stowarzyszeniach branżowych,
- współpraca z mediami.

Od wielu lat w Uniejowie przeprowadzane są różnorodne działania edukacyjne i promocyjne w zakresie wykorzystania wód geotermalnych. Należą do nich np. następujące projekty: Budowa i kompleksowa promocja marki Eko Uniejów (2011–2015), Edukacja ekologiczna w gminie Uniejów (2013), Projekt edukacyjny o wykorzystaniu wód geotermalnych na przykładzie Uniejowa – Geotermia z klasą (2016).

PODSUMOWANIE

Procesy związane z poprawą stanu wiedzy, opinii i mentalności społecznej w odniesieniu do geotermii przebiegają raczej powoli i wymagają czasu. Wraz z upływem lat społeczeństwo, mając do dyspozycji pozytywne doświadczenia w zakresie wykorzystania wód geotermalnych, jest w stanie coraz bardziej przekonywać się do korzystnych aspektów geotermii oraz zdobywać wiedzę na ten temat. Dużą rolę i zasługą dla poprawy tej świadomości społecznej są z pewnością działania edukacyjne i promocyjne podejmowane przez osoby decyzyjne i ich osobiste nastawienie, a także przykłady dobrych praktyk z własnej i innych miejscowości. Poprawa sposobu postrzegania geotermii przez społeczeństwo przyczynia się do wzrostu akceptacji społecznej wobec działalności geotermalnej. Jest to szczególnie istotne w kontekście odbiorców energii cieplnej pochodzącej z geotermii. Odpowiednia promocja i edukacja na temat korzyści środowiskowych i związanych z komfortem i jakością życia może przyczynić się do większego docenienia geotermalnego źródła ciepła i bardziej powszechnego korzystania z niego.

Należy zatem w jak największym stopniu umożliwiać bezpośrednią obserwację projektów i inwestycji związanych z geotermią przez przedstawicieli społeczności lokalnych, decydentów, polityków, inwestorów z projektami geotermalnymi, aby ich osobiste doświadczenia kształtowały pozytywny wizerunek geotermii i wpływały na wzrost przekonania do korzyści jakie z niej wynikają.

Podejmowane w Uniejowie przedsięwzięcia inwestycyjne związane z wykorzystaniem wód geotermalnych, a także działania edukacyjne i promocyjne w zakresie geotermii, przyczyniają się do systematycznej poprawy opinii i akceptacji społecznej dla geotermii, o czym świadczą wyniki badań, które przedstawiono w niniejszym artykule.

LITERATURA

SMĘTKIEWICZ K., 2014 — Świadomość społeczna wykorzystania wód geotermalnych w województwie łódzkim i landzie Styria w kontekście zrównoważonego rozwoju regionów. Wyd. Ibidem. Łódź, s. 238.

Study on public perception of geothermal energy (Studium społecznej percepcji energii geotermalnej), 2013: (www.geothermalcommunities.eu) (data dostępu: 9.05.2016 r.).

SZTOMPKA P., 2002 — Socjologia. Analiza społeczeństwa, Wydawnictwo Znak, Kraków.

SOCIAL OPINION ON GEOTHERMAL WATER'S USE ON THE EXAMPLE OF RESIDENTS AND VISITORS IN UNIEJÓW HEALTH RESORT

ABSTRACT

The paper investigates and highlights one aspect of social awareness concerning the use of geothermal waters, i.e. public opinion, on the example of the uniejów municipality residents and visitors. It presents the results of empirical research examining the opinions and attitudes of these social groups concerning geothermal activity in Uniejów. An important issue addressed in this article is a demonstration of the importance of knowing the state of social awareness concerning the utilisation of geothermal waters, as well as the need, factors and ways of shaping it.

KEYWORDS

The use of geothermal waters, social research, social awareness, Uniejów Thermal Spa

